

navna pisma razdelitve oprosté štampiljna (koleka) in drugih davščin, kakor so bila oproščena tudi pri servitutnih obravnavah. Dobiček, ki iz tega izvira za sopesestnike pašnikov pa tudi ne gré nikakor na zgubo državi, ker ravno vsled oproščanja davkov se bode čez malo časa mogel naložiti veči davek na razdeljena in zboljšana zemljišča. Tedaj tudi dosti vzroka, da država privoli v to, da se 10 let davek ne povekša. Zastran davkov pa nima deželni, ampak državni zbor določno sklepati, zato odbor nasvetuje, da naj se od deželnega zbora sklene prošnja do c. kr. vlade in po vladi do državnega zbora.

Tako se je glasilo dr. Tomanovo sporočilo.

O menjalnih zemljiščih (menjalkah).

Z nasvetom postave za razdelitev sopsašnikov je dr. Toman poročal tudi o postavi, ki naj se ob enem osnuje zarad menjalk, in je podpiral ta nasvet tako-le:

„Če se pomisli, da so menjalna zemljišča v posesti in v menjalnem vžitku dveh ali še več oseb cela ali deloma po kakem gotovem redu za neki čas, koj se razvidi, da taka zemljišča se ne obdeljujejo tako, kakor taka, katerim lastnik je le ena oseba. Vsak uživalec hoče na enkrat vse vzeti od zemlje in jej ne dá nič, ne skrbi nič za to, da bi tudi njegovemu nasledniku zopet kaj dala dohodka. Vsa rodovitnost takih zemljišč mora počasi ponehati in na zadnje nima noben sopesestnik od nje nič. In kako težko in krivično se davki sprejemajo od tacihi zemljá! Če so vsi sopesestniki v eni davkarski občini, so v posestne knjige sicer vsi sopesestniki vpisani, ali dačne bukvice dobí le tisti, ki je prvi imenovan; ta mora davek odrajtati, naj dobí delež od drugih sopesestnikov ali ne. Taka raba zemlje je sploh napačna, pri nas pa, ki imamo malo malo dobre zemlje, je dvojni greh, ako se opušča skrb za odvezo tacihi, koristni rabi zemlje nasprotnih razmer. Dvojni greh in prevelika zguba je pa posebno pri nas še zavolj tega, ker nimamo prav veliko dobrihi zemljišč in sicer v postojnskem, bistriškem, ložkem, planinskem, radoliškem, ribniškem in senožeškem kantonu itd.

Da se zemljišča oprosté take napačne menjalne zveze, treba je postave, ki je dozda še nimamo, ker postava od 5. julija 1853. l. le veljá zastran tacihi zemljišč, ki so v sopesesti ali v sovžitku med nekdanjimi grajščinami in podložnimi, ali občinami ali pa medobčinami, ne pa zastran menjalnih zemljišč, ki so v sopesesti ali v sovžitku ene ali dveh ali več oseb.

Gospodarska skušnja.

Kako pokončavati škodljive bele metulje.

Izveden tržašk vrtnar je posestnikom na Krasu svetoval, da bele metulje, ki zasirjejo na milijone požrešnih gosenic po vrtili in na polji, najlože pokončajo s tem, da proti mraku na večer s slamo, oblancami ali enako šaro napravijo majhne ognje, kakih 50 sežnjevi saksebi. Ves tak mrčes, kakor je znano, sam sili v luč, in se tukaj v ognji pokončá.

Národne stvari.

Tabor v Žavcu 6. dne t. m.

Ob treh popoldne se je začel tabor. Obravnavalo in sklenilo se je sledeče:

1. Slovenski jezik mora biti na Slovenskem izključljivo uradni jezik in v ta namen se mora neodlagoma

določiti obrok od pol leta, do kterega morajo znati slovenščino v besedi in pismu in sestaviti nemudoma iz učenih in izvedenih mož komisija, ktera bo imela voditi pri vseh sedanjih in prihodnjih uradnikih skušnje iz znanja slovenskega jezika.

2. Cerkvena vlada mora na Slovenskem uradovati v slovenskem jeziku in v bogoslovnici predmete, kateri se nemški predavajo, podučevati v slovenščini.

3. Za povzdigo kmetijstva in gospodarstva sploh nam je treba dobrihi šol za poljedelstvo, vinorejo, sadje-rejo, svilorejo in gozdnarstvo, da se ta namen doseže, imajo se pri nas osnovati potrebne šole brž ko brž, potem tudi slovensko gospodarsko društvo.

4. Da so ljudske učilnice na Slovenskem čisto slovenske, v srednjih učilnicah učni jezik slovenski, nemški oziroma laški jezik ostane učni predmet.

5. Da se Slovenci združijo v zedinjeno Slovensko.

Gosp. Iv. Žuža stopi prvi na leco in pozdravlja v imenu osnovalnega odbora zbrano ljudstvo z besedami Hermanovimi: „Bog kliče; Slavjani predolgo tlačeni stopajo čvrsto pred svet na svoje slavno mesto.“ To so važne besede, vredne, da si jih vsak Slovenec globoko v srce vtisne. Zgodovina kaže, da smo tlačeni narod nad 1000 let. Novejše razmere so se malo poboljšale. Narod napreduje v duševni zmožnosti in v materijalnem obziru vendar ne tako, kakor je treba. Če pogledamo okoli sebe, vidimo, da na Goriškem in v Primorji gospodari Slovincem na kvaro laški živelj, na Magjarskem pa magjarski. Tudi Slovincem na Štajarskem in Koroškem se ne godí dosti bolje. (Klici: Res je!) Tudi tu nima naš narod več pravice, ko od peči do praga pod slamnato streho. (Res je!) To se mora zboljšati, al vse na postavni poti, zakaj prešel je čas, ko so v hrupu iskali pravice. Čast je za savinsko dolino, da je napravila 2. tabor, pri kterem hočemo javno izreči svoje želje vladi. Mi zahtevamo od Avstrije, kateri smo zvesti sinovi, svoje narodne pravice; mi zahtevamo, da veljamo toliko ko drugi. To izreči je namen taboru. Govornik pozdravlja vse došle taborčane, in ko omenja nazočih Kranjcev, vsklikne ves tabor: „Živili Kranjci!“

Za predsednika nasvetuje gospoda dr. Vošnjaka, kterega pozdravlja tabor z živio-klici. On si naprosi za zapisnikarja gg. Jurčiča in Tomšiča in sklepa svoj kratek govor s temi besedami: Ako bomo danes soglasno sklepali in izrekli, da hočemo uživati vse pravice, mora nam jih vlada dovoliti, ako je pravična.

Prvo besedo dobí gosp. dr. Ploj, ki blizo tako-le govori: Dragi Slovenci! zbrali smo se, da pod milim nebom razodenemo svojo voljo, da glasno izrečemo, kje so naše rane, kaj nam je na srcu, kaj nas teži. Izreči moramo, da Slovenci smo in hočemo biti. (Klici: Hočemo biti Slovenci!) Da bi se to ne vresničilo, da bi nehali biti Slovenci, so nasprotniki si prizadevali 1000 let, 1000 let so kopali brezdno, da bi pogreznili narod naš, da bi izbrisali spomin o glasu, kateri se sliši o Muri, Dravi, Savi in Vaši bistri Savini. Al vsega tega niso dosegli. Delali so račun brez krčmarja. To dokazujete Vi, da Slovenci smo in da hočemo biti (hočemo!). Na noge toraj, Slovenci! Povejmo in pokažimo sovražnikom, da hočemo biti gospodarji v svoji deželi! Mi hočemo, da bo naša beseda veljavna, da ne bo za pečjo sedela, nemškutarija pa se šopirila. Vprašam vas, kje ima nemštvo najvažnejši sedež? V uradnijah. Jaz nisem sovražnik Nemcu in tudi Vi ne, mi ga ljubimo ko soseda, imeti pa hočemo ž njim enake pravice v Avstriji. Na Hrvaškem se uraduje hrvaško, na Magjarskem magjarsko, na Nemškem nemško, na Laškem laško, pri nas pa se pisari in uraduje v takem jeziku, kterega malokdo razume. Ali ni to žaljenje celega naroda? Dragi Slovenci, čas je, da se pri nas tudi tako godí,

kakor pri drugih narodih, da se v naših uradnih pisari in uraduje v slovenščini. (To mora biti!) Cesar sam je podpisal postavo o ravnopravnosti vseh jezikov, toraj tudi našega jezika. (Živio!) Izrecite toraj, da je Vaša sveta volja, da se na slovenski zemlji v slovenskem jeziku pisari in uraduje. Ker pa naši uradniki še niso zmožni jezika (česar niso toliko sami krivi, ko poprejšnje vladarstvo), zato naj se tem uradnikom odloči čas, po katerem bi morali uradovati slovensko. Pol leta bi menda ne bilo prekratko. Zdaj bere resolucijo, ter pravi, da bi bilo treba komisije, ki bi uradnike izpraševala iz slovenščine, in priporočuje konečno tudi to, da naj se tudi od notarjev tirjajo slovenska pisma. Če bomo svoj jezik v časti imeli, nas bodo drugi spoštovali, če ne, nas bojo zasmehovali.

Predsednik spravi prvo resolucijo na glasovanje, katero tabor sprejme enoglasno.

Na to začne govoriti dr. Zarnik: Prijatli, Slovenci! zemlja naša je zemlja sveta. Ona je zadnji ostanek nekdanje velike Slovenske, kateri so bile meje na Dunaji, v Tirolih itd., al zgubili smo kraj za krajem, tako, da jej je zdaj že meja Mura. Dolžnost naša je, da to ohranimo in varujemo za svoje otroke, da ti ne bodo rekli: „naši očetje so nam zapravili deželo, ker jim ni bilo mar za-njo.“ Mi moramo gledati na to, da nasprotnik ne bode več mislil, ako ima le 315 gold. državne plače na leto, da je že ves slovenski narod za-nj. Bere se v sv. pismu o colnarji in farizeji, da je uni bil pri vratih, ta pa pri velikem oltarju. Ravno tako se nam je dozdej godilo. Al kakor je colnar postal prvi, farizej pa je bil pahnjen iz tempeljna; to isto treba je tudi nam. Vsakdo vé, da nam nemškutarija ne prinese dobička, temveč le škode. Ako dobimo častno mesto, katero nam po postavi gré, ne bo nam treba z nemškimi pismi od Poncija do Pilata hoditi, da nam jih kdo morebiti še slabo raztolmači. Vi dajete svoje sine najraje v šole zato, da bi postali duhovni in ostali domá. Če slovenski jezik obveljá, se bo to tudi zgodilo s tistimi vašimi sinovi, ki bodo uradniki. To bomo dosegli, ako le trdno tirjamo svoje pravice. Glejte, Magjari, katerih je le 5 milijonov, so le s tem vse dosegli, kar so hoteli, ker so ponosni na svoj narod. Izreči moramo tudi mi, da smo Slovenci. Domá moramo možaki biti in ne zmiraj še klobuk pod pazduho nositi, se tujcu uklanjati, med tem, ko domači morajo po ptujih deželah služiti svoj kruh. Lep zgled nam je tu basen o medvedu, kterege so vjeli in plesati naučili. Ko je pa ta iz sužnosti prišel in je tudi druge hotel plesati naučiti, so ga ti zapodili, rekši, da nočejo njegove umetnosti, ktere se je vjet naučil. — Slovenci! ali hočemo mi zaostati za medvedom? Al ne tirjajmo svojih pravic le od svetne, temveč tudi od duhovne gosposke! Naši župniki in kaplani so iskreni rodoljubi; al škofje pa vendar ne spoznavajo naših pravic. Pišejo se naša imena v krstnih in drugih bukvhah jako čudno. Tirjajmo toraj tudi, da se tudi tù spoznajo naše svete pravice, da se tudi tù mora uradovati in pisati slovensko. (Živio.)

Predsednik čita 2. resolucijo, kterege sprejme zbrani tabor.

Zdaj nastopi dr. Razlag in poprime besedo blizo tako-le: Dragi Slovenci, rojaki! Srce mi radostno poska-kuje videti vas, ki ste me že dvakrat volili za poslanca. Kmetiških starišev sin sem zmiraj stal za pravice naših očakov in se bom tudi vedno potegoval za pravice našega naroda. Al ni dosta, da le „živio“ vpijemo; delati moramo, delati, delati. Mi moramo skrbeti, da postavimo kmetijstvo na višo stopinjo. Skrbeti moramo zato, da kmet ne bo stradal, ter da bode našel v nedeljah tudi pečenko v svojem piskru. Mi vsi ču-

timo težo štibre in davkov; al davki morajo biti. Olajšali pa si bomo njih težo, če bomo bolj obdelovali naša posestva. Mi imamo rodovitne njive, vinograde, travnike, lepe gozde, tudi čbelarija in sviloreja se pri nas goji. Če vse na višo stopinjo spravimo, bodo se dohodki povekšali in štibro bomo lože plačevali. Ker pa pri kmetu dohodki le kapljajo, zato bi bilo dobro, da se združimo, da drug drugemu svetujemo. To bomo pa najlože dosegli, če se napravijo kmetijske šole, katerih važnost so spoznali Nemci že davno. Tudi štirski Nemci imajo tako šole in napravljajo si zopet eno v Mariboru. Govornik dalje dokaže, da imajo tudi Slovenci pravico tirjati take šole od dežele, in končá tehtni govor svoj tako-le: Napravimo društvo, katero bi imelo podružnice, zasadimo na novo, kar so posekali, pomagajmo si sami!

Predsednik bere 3. resolucijo, kateri pritrdi tabor soglasno.

Zdaj poprime g. Božidar Raič besedo in zagovarja v krepkem govoru, ktera priobčimo prihodnjič, 4. resolucijo, kateri tabor enoglasno pritrdi.

Predsednik dr. Vošnjak oddá predsedništvo gosp. dr. Razlagu in začne 5. resolucijo zagovarjati. „Mi vsi smo Slovenci (da!), mi vsi govorimo slovenski. Pa ne samo mi na Štajarskem, kjer nas prebiva 400.000 Slovencev, tudi na Kranjskem, Primorskem, Goriškem in Koroškem bivajo Slovenci. Biva nas od Triglava do Soče, od Mure do jadranskega morja 1 milijon in 200.000 Slovencev. Na celi tej zemlji prebivamo sami Slovenci, in le v mestih se nahaja nekoliko Nemcev in nemškutarjev. — Govornik primerja lego Slovencev z vasjó, ki ima 6 hiš, in katerih vsaka hiša spada pod drugo sosesko in tedaj tudi vsaka v svojo sosesko plačuje. Ko bi ta vas hotela kaj napraviti, kar jej je treba, morala bi vsaka hiša pri drugi, to je, svoji soseski pomoči prositi. Ko bi nobena soseska ne hotela pomagati, vasi ne ostane družega, ko da si sama naredi, česar potrebuje. Godí se tudi Slovincem tako. Štajerci spadajo pod Gradec, Korošci pod Celovec, Primorci pod Gorico, Trst in Pazen, le kranjski Slovenci so gospodarji v svoji deželi. Mi vsi drugi pa moramo drugam donašati svoje denarje za take reči, za ktere nam ni nič mar, in od katerih nimamo haska. Ko bi vsi Slovenci, zdaj na 6 kosov razdeljeni, bili zedinjeni pod eno deželno vlado, kako lahko bi si pomagali. Tudi ves prepir bi med nami, Nemci in Lahi nehal. Dobiček bi bil to ne le za nas, ampak tudi za cesarja.“ Govornik dokaže, da bi zedinjeni Slovenci lože branili svojo deželo protinstva in sklenja svoj govor s 5. resolucijo, katero je tabor radostno sprejel.

Tako je bilo razpravam taborovim konec. Zdaj bere predsednik dr. Vošnjak telegrama dr. J. Bleiweisa in dr. Coste, ktera je ljudstvo z gromečimi živio- in slavaklici sprejelo, in se konečno zahvaluje zbranemu ljudstvu, in ces. namestniku g. Bratiču, ter sklene tabor s slava-klicem Njih Veličanstvu cesarju.

Zgodovinska črtica. *)

Spisal dr. J. Bleiweis.

Et meminisse juvat.

Marca meseca preteklo je dvajset let, kar je v naši Avstriji na razvalinah absolutizma povzdignila se zastava ustavnega življenja. Dvajset let! — res dolg čas, kar se mnogonarodni državi zida novo poslopje, a še ni dozidano, in Bog vedi, kdaj da bode. Med tem časom izgubila je Avstrija krasno Italijo, pogodila se je z Magjari zarad Ogerske tako, da se je ta ločila od

*) Iz „Letopisa Matičinega.“